

Khrystianinova Raisa. Double Predicate in the Modern Ukrainian Language.

The article is devoted to the actual problem of the theory of simple sentences. It was studied double predicates, formed due to the transformation of simple elementary sentences into non-elementary ones. It was grounded the difference between these predicates and the compound nominal predicates as well as duplexyves. It was determined two types of double predicates – verbal and verbal-nominal. It was analyzed the features of its expression. It is established that as the first component in the verbal-nominal predicates it is used verbs with the meaning of directional and non-directional movement, procedural-locative, intellectual and language activities, physical and physiological processes, specific actions and as the second component – adjectives, nouns in oblique cases, syntactically indecomposable combinations and phraseologisms; as the first component of the verb in the verbal predicates it is used verbs with the meaning of directional and non-directional motions and procedural-locative, as the second – most verbs of the intellectual and language activities, specific actions.

Key words: double predicate, double verbal-nominal predicate, double verbal predicate, compound nominal predicate, duplexyv, simple elementary sentences, simple non-elementary sentences.

УДК 811.161.2'367

Світлана Шабат-Савка

КОМУНІКАТИВНА ІНТЕНЦІЯ В КОНТЕКСТІ КАТЕГОРІЙНИХ ВЕЛИЧИН СИНТАКСИСУ

Витлумачення комунікативної інтенції як міжрівневої поняттєвої категорії, у якій виразно експлікується план змісту (інтенційні потреби мовця) та план форми (різнорангові мовні одиниці – репрезентанти певної інтенції), передбачає її зіставлення з термінообширом деяких синтаксичних категорій, детермінованих суб'єктивним чинником і пов'язаних із людиною – автором того чи того висловлення, носієм різноманітних психоментальних станів. У статті, зокрема, проаналізовано комунікативну інтенцію в контексті антропоцентричних категорій модальності та настанови, зазначено, що модальність має прямий стосунок до матеріального вираження інтенційних потреб мовної особистості, а настанова асоціюється зі структурою речення, з потенційною здатністю синтаксичної конструкції виражати певний мовленнєвий намір; обґрунтовано вершинний категорійний статус інтенції, її важливу роль в організації цілісного процесу комунікації; розглянуто категорію інтенції в ракурсі теорії актуального членування і мети висловлення; простежено диференціацію понять «комунікативна інтенція» і «функція».

Ключові слова: комунікативна інтенція, мовець, синтаксична категорія, модальність, настанова, мета, функція.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Сучасна синтаксична наука постає розмаїтою і багатовекторною за своїми напрямками і парадигмами, що увиразнює передусім її антропоцентричний характер, різноаспектне вивчення мовних одиниць та системне підпорядкування категорійних величин. Визначення прагматичного і функційного потенціалу синтаксичних конструкцій, їхніх валентнісних можливостей вербалізувати ту чи ту категорію відбувається в безпосередній проекції на мовця – основного суб'єкта комунікації, автора того чи того мовленнєвого витвору, і зважаючи не тільки на статичні категорії, а й на ті, що мають прямий стосунок до інтенційності та когнітивно-ментальних виявів свідомості людини. У цьому контексті виразно окреслюється та домінує в працях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (І. Вихованець, К. Городенська, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, Г. Золотова, М. Мірченко, О. Почепцов, Н. Формановська та ін.) комунікативно-функціональний підхід, що відкриває нові горизонти для студіювання традиційних, усталених понять, дає змогу глибше з'ясувати синтаксичну природу мовних одиниць, сприяє чіткішому окресленню фундаментальних граматичних категорій, у яких, на переконання І. Вихованця, найповніше відбито світобачення нашого народу, спосіб об'єднання слів у синтаксичні конструкції для вираження думок та почуттів [7, с. 3].

У практиці синтаксичних студій мовознавці виокремлюють семантико-синтаксичні, формально-синтаксичні та комунікативні категорії, серед яких розглядають, наприклад, предикативність, модальність, темпоральність, настанову висловлення, актуальне членування, що свідчить про відкритість та дискусійність питань, пов'язаних із кількістю, характером та змістом категорійних величин. Цілком погоджуємося з І. Вихованцем у тому, що найбільші зусилля дослідників потрібно спрямувати на вивчення сукупності граматичних одиниць і категорій та їхніх системних взаємозв'язків [7, с. 3]. Безперечно, розв'язання такого комплексу завдань є актуальним для лінгвістики сьогодення й залишається, попри значні напрацювання в цій галузі категорійного синтаксису, важливим питанням синтаксичної теорії.

Комунікативно-прагматичний вектор у граматичній практиці дослідники пов'язують із настановою та метою висловлення, актуальним членуванням, функціональною перспективою, комунікативними типами й регістрами мовлення. На нашу думку, у низці названих термінопонять треба розглядати і **комунікативну інтенцію** – понят-

теву міжрівневу категорію, у якій виразно експлікується план змісту (інтенційні потреби мовця) та план форми, вербалізованої різноранговими мовними одиницями синтаксичного, морфологічного та лексичного рівнів. Ця лінгвістична субстанція має глибоке філософське підґрунтя й когнітивно-ментальний статус поняттєвої категорії, що впливає «з білатерального розуміння мовного знака і двобічної сутності мови як явища, що містить у собі план мовного змісту і план вираження» [8, с. 29]. Комуникативна інтенція співвідноситься з явищами реального світу на довербальному рівні й тісно пов'язана з використанням мовцем тих чи тих лексико-граматичних засобів (модально-інтенційних висловлень, реченнєвих еквівалентів, дискурсивних конструкцій) – мовних одиниць, що слугують репрезентантами мисленнєвого змісту та різноманітних інтенційних потреб мовця. Таке витлумачення комуникативної інтенції увиразнює системні зв'язки між різними мовними рівнями та категорійними величинами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з категорією інтенції, належать до переліку тих суперечливих проблем мовознавства, що не лише не втрачають своєї актуальності, а навпаки – набувають нових ракурсів студіювання. Термін «комуникативна інтенція» є базовим поняттям деяких лінгвістичних теорій (теорії мовленнєвих актів, теорії мовленнєвої діяльності й теорії мовленнєвого впливу), у контексті яких його потрактовано як ілокутивну силу та мету висловлення (Г. Грайс, Дж. Остін, П. Стросон, Дж. Сьорль), розглянуто в аспекті стратегій і тактик комуникативного процесу (О. Іссерс, І. Борисова, Н. Формановська, В. Шляхов), поряд із поняттями потреба, намір, мотив, думка (Т. Дрідзе, О. Каменська, В. Красних, О. Леонтьєв та ін.). Однак комуникативна інтенція має виразний категорійний статус і покриває термінообшири синтаксичних понять, пов'язаних із суб'єктивністю, модальністю, комуникативною настановою, метою висловлення, актуальним членуванням тощо. Такий аспект дослідження почасти розглянуто в працях В. Адмоні, Й. Андерша, Ф. Бацевича, О. Бондарка, А. Загнітка, М. Мірченка, Н. Формановської [1–4; 9; 12; 15]. На наше переконання, комплексний аналіз міжкатегорійної взаємодії комуникативної інтенції та інших категорійних величин синтаксису відкриває перспективи для встановлення системних зв'язків між різнорівневими категоріями та щонайповнішої інвентаризації засобів їхньої вербалізації в українськомовному дискурсі.

Мета і завдання статті – визначити місце комунікативної інтенції серед синтаксичних антропозорієнтованих категорій, зокрема обґрунтувати зв'язок інтенції з категорією модальності, з настановою і метою висловлення, установити стосунок інтенції до теорії актуального членування речення, визначити термінологічну диференціацію понять «комунікативна інтенція» і «функція».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Термінообшир поняття «комунікативна інтенція» своїм змістом охоплює не тільки світ людського буття, а й світ мовної вербалізації. Як відомо, у теорії мовленнєвих актів інтенцію ототожнюють із комунікативним наміром і витлумачують як суб'єктивне значення, що відображає стосунок мовця до світу, висловленого, почутого. Такий підхід розкриває можливості для виявлення міжкатегорійних відношень між двома визначальними антропозорієнтованими категоріями – комунікативною інтенцією та модальністю, між якими, на переконання В. Адмоні, існує безсумнівний зв'язок, відображений у комунікативному типі речення [1, с. 47].

У лінгвістичних студіях зміст модальної семантики обмежують планом реальності – ірреальності; протиставленням об'єктивної та суб'єктивної модальності; увиразненням стосунку висловленого до дійсності і ставлення мовця до повідомлюваного. Таке неоднозначне витлумачення можна пояснити намаганням деяких учених звузити обсяг модальності лише до дієслівної категорії способу (реальності/ірреальності), розглядаючи модальні значення в парадигмальному просторі предикативності, або ж розширити трактування модальності до комплексної, багатопланової реченнєвої категорії.

Розгляд модальності в плані реальності/ірреальності не повністю відбиває її сутність, звужує семантико-прагматичний потенціал. Видається правильною позиція тих лінгвістів, які виокремлюють *об'єктивну модальність* як обов'язковий «семантико-прагматичний вимір будь-якої комунікативної одиниці (висловлення, мовленнєвого жанру, тексту, дискурсу)» [3, с. 192–193] та *суб'єктивну модальність*, що безпосередньо пов'язана з мовною особистістю, з мовцем та його інтенціями, зі специфікою лінгвокреативного підходу до використання тих чи тих мовних одиниць для адекватної вербалізації інтенційного простору людської комунікації.

Семантико-синтаксична концепція модальності ґрунтується на ідеї двобічного змісту речення (наявності в його семантиці об'єктив-

них і суб'єктивних значень). Будь-яке речення, як зазначає І. Вихованець, охоплює дві сфери значень – диктумну, що стосується інформації про світ та його пізнання, і модусну сферу, яка містить інтерпретації суб'єктом думки об'єктивного змісту речення, різноманітні оцінки мовця, його почуття й волевиявлення [5, с. 117]. Утім, сфера модальних значень виявляється і в здатності граматикизованого поняття реальності/ірреальності формувати комунікативний процес та реалізувати подібно інтенцію мовця. Таке витлумачення модальності дає змогу розглядати комунікативні типи речення як висловлення, що виражають основні модально-інтенційні значення: повідомлення – розповідне висловлення, запити – питальне висловлення, наказу, прохання – спонукальне висловлення, бажання – оптативне висловлення. На нашу думку, комунікативна інтенція – поняття, значно ширше, ніж модальність, оскільки формує і визначає те, яку інформацію, які спонуки чи бажання суб'єкт комунікації вкладає у свій мовленнєвий витвір. Категорія інтенції детермінує цілісний комунікативний процес – об'єктивно реальний/ірреальний, проте обов'язково суб'єктивний.

Зміст категорій модальності та інтенції виформовує мовець з його свідомістю і ставленням до світу: «пряме відношення висловленої в реченні думки до певного явища дійсності відбувається через психіку мовця і співрозмовника» [10, с. 119]. Іншими словами, модальність вербалізує психічний стан, ментальний світ та концептосферу мовної особистості, розкриває можливості потенційної взаємодії з адресатом, тобто має прямий стосунок до матеріального вираження інтенційних потреб мовця. Пор.: інтенцію інформування передають розповідні висловлення (*Осінній день березами почавсь. Різьбить печаль свої дереворити. Я думаю про тебе весь мій час. Але про це не треба говорити* (Л. Костенко); інтенцію застереження чи поради – спонукальні висловлення (*Бійся людини лукавої* (В. Шевчук); *Сватай, Карпе, Палажку. Кращої од Палажки нема на всі Семигори* (І. Нечуй-Левицький); інтенцію оптативності – оптативні висловлення (*Тільки б відкрутилася неділя пустотливим листом у траву. Тільки б пережити це безділля, а роботу я переживу* (Б. Мельничук). Як бачимо, адресант залежно від інтенційних потреб (прагнення щось розповісти чи запитати, наказати чи вмовити, подякувати чи похвалити та ін.) у певній ситуації мовлення використовує конкретний модально-інтенційний тип висловлень.

У зовнішньо-синтаксичній структурі речення О. Мельничук та Л. Кадомцева виокремлюють конструкції розповідної, питальної, спонукальної, бажальної, умовної, гіпотетичної та переповідної модальностей [11, с. 64–65; 10, с. 123], що якраз досить чітко увиразнює діапазон інтенцій мовця і яскраво відображає інтенційний простір категорії настанови, диференційованої за значеннями інтенційності [9, с. 130–131] й орієнтованої на вияв мети комунікативного акту, наміру та завдань мовця [7, с. 4]. М. Мірченко вважає, що надкатегорія настанови орієнтує зміст речення на вираження в ньому комунікативного наміру, завдання мовця передати або ж об'єктивний стан речей дійсних (гіпотетичних, ірреальних), або дізнатися про цей стан (подію, факт, явище, особу), або спонукати когось до дії чи розмови, або висловити бажання чогось, про щось [12, с. 125]. Власне, категорію настанови репрезентують грамами розповідності, питальності, спонукальності та бажальності, вербалізовані відповідно розповідними (*Ще в дитинстві я ходив у трави, в гомінливі, трепетні ліси, де дуби мовчали величаво у краплинах ранньої роси* (В. Симоненко), питальними (*Я хочу знати, любиш ти мене, чи це лиш сон, який уже не сниться?* (Л. Костенко), спонукальними (*Ти в тінь не йди. Тривай в пекучій грі. В сліпуче сяйво не лякайся дивиться* (О. Теліга) та оптативними висловленнями (*Хоча б малесенький розмай для нерозважних дум* (П. Грабовський). Розповідні, питальні, спонукальні, оптативні конструкції, зрозуміло, протиставлені за інтенцією мовця і тими завданнями, з якими основний суб'єкт комунікації вступає в інтеракцію. Однак треба зауважити, що настанова пов'язана із реченнєвою структурою, з метою висловлення, інтенція – з мовцем, з його бажанням використати саме ту чи ту синтаксичну структуру для передавання певної мовленнєвої потреби.

За традиційним поділом речень на розповідні, питальні, спонукальні та оптативні виходить, ніби всі конструкції в модальному та функціональному аспектах однакові, тобто виражають повідомлення чи волевиявлення, містять запитання. Проте в дискурсі – динамічному мовленнєвому середовищі висловлення передають різноманітні змістові відтінки думок, які залежно від ситуації мовлення репрезентують моноінтенційне значення структури (запит як інтенція власне-питальних висловлень: – *А хто тобі цю книжку дав, хлопче?* (Б. Грінченко); – *Що збираєшся робити після університету?* (В. Шевчук) або ж відображають поліінтенційність, потенційну здат-

ність синтаксичної структури виражати семантику інших реченневих конструктивів (питальна форма для реалізації інтенцій ствердження/заперечення чи спонукання), напр.: [Меценат:] *Хто знає, друже, чим була та іскра, з якої на землі вогонь з'явився?* (Леся Українка); – *Який же коваль не ставить себе над іншими ковалями у світі?* (Марко Вовчок); – *Мамо, а чи не принесли б ви мені мисочку узвару?* (О. Довженко); – *Не продаси, пане лицарю, тієї шаблюки часом?* (А. Свидницький). Отже, від комунікативних інтенцій мовця, а не від настанови висловлення, залежить вибір певної конструкції. Цей процес наскрізь креативний, оскільки забезпечує свободу вибору синтаксичних засобів для оптимальної вербалізації намірів мовця.

Як зазначає І. Вихованець, механізм комунікативного аспекту зрозумілий тільки за умови, якщо ми розглядаємо речення в конкретному мовленнєвому контексті, у якому воно функціонує як висловлення [5, с. 59]. Так, актуальне членування відображає підлаштування віртуальної схеми речення до динамічного її розгортання в процесі комунікації відповідно до завдання та інтенції адресанта. Мовець як основний суб'єкт процесу спілкування розставляє у висловленні певні акценти, фокусує інформацію на відомому (тему) і нову (рему), співвідношення яких у межах питальних чи непитальних висловлень забезпечує реалізацію глобальної інтенції, наприклад: інформування та констатації (*Кружляє ластівка над словом. Крильми об твердь словесну б'є* (І. Вихованець); *І скільки б років я не мав. Якщо я маю маму й тата, в душі моїй довічне свято* (І. Вихованець); заперечення (*Слова – у полум'ї не тліють, слова – в любові не міліють* (І. Вихованець); спонукання (*Збагачуйтесь від роду і до роду нетлінно-вічним словом Кобзаря* (І. Вихованець); дякування (*Я вдячний Богові за те, що народився українцем* (І. Вихованець) та ін.

Інтенційна домінанта, логічно акцентована та актуалізована мовними засобами в лінгвальному континуумі художнього тексту, увиразнює рему – найважливіший інформативний центр повідомлення. Напр.: *Єдиний близький і рідний нам шлях до істини добра – // це любов до свого гнізда* (Д. Рихтицька). Фразовий наголос падає на склад постпозитивної реми, увиразнює те, що ще невідомо адресатові. Іноді тему і рему розривають дуплексивні зони – перехідні компоненти, що мають стосунок як до теми, так і реми, пор.: *Я // білим птахом // вже давно до Вас літала* (Д. Рихтицька).

З-поміж індикаторів тема-ремного членування виокремлюємо фонетичні маркери: фразовий наголос, темп, хезитаційні паузи, якими

мовець виділяє інтенційну домінанту висловлення, напр.: *Життя – театр. І вічна драма. Й трагікомедія – життя* (В. Вознюк); *Я маю... Я повинен... Я мушу... Щодня мовою вмивати душу...* (І. Вихованець). Пунктуаційні маркери незавершеності відтворюють складний світ людських емоцій та почуттів, передають уривчастий характер мовлення, створюють особливий візуальний простір у художньому тексті.

Категорія мети детермінує весь спілкувальний процес і перебуває у взаємодії з інтенцією мовця, оскільки формування цільової настанови йде в напрямі від визначення мети, утворення наміру до певної діяльності, мовленнєвих вчинків особистості та використання мовних засобів для реалізації поставленого завдання. Ситуативно вмотивована інтерактивна діяльність адресанта спрямована на досягнення певних цілей: «своїм мовленнєвим ходом мовець переслідує певну мету» [13, с. 74]. М. Степаненко зауважує, інтенція взаємодіє «з власне метою, тому що вказує на бажану подію, виникнення якої пов'язується з активною, свідомою діяльністю суб'єкта» [14, с. 95]. Мета як компонент превербального етапу мовленнєвої діяльності співвідноситься з інтенцією мовця, проте інтенцію в цьому разі треба розуміти як низку мовних одиниць, що їх використовує мовець для реалізації мети.

Телеологічний чинник та інтенція визначають структурно-семантичну організацію висловлення, що виконує певну функцію в процесі спілкування. За функціонального підходу важливо з'ясувати питання не про те, як побудований предмет, а як його можна використати, яке його призначення в процесі спілкування. Функція властива синтаксичній конструкції, вона корелює з системою цільових настанов висловлення, з можливостями мовних одиниць втілювати мовленнєві наміри, експлікувати динамічність інтерактивного процесу. Інтенція, авторський задум формує висловлення, детермінує використання мовцем певної синтаксичної структури, а «функція використаних одиниць виступає як досягнута мета» [3, с. 15].

У практиці сучасних наукових досліджень спостерігаємо тенденцію до розгляду функціонального, що враховує зміст синтаксичної структури, її комунікативно-прагматичні характеристики. І. Вихованець визначає три підходи до вивчення функцій речення: функцію речення становить вказівка на описувану ситуацію; функцією речення є його роль у тексті; функціональним аспектом речення є його актуальне членування [6, с. 6–7]. Такий погляд особливо актуальний

для розуміння функціоналізму як діяльнісного, цілеспрямованого напрямку сучасної лінгвістики.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Комунікативна інтенція співвідноситься із термінологічним обширом синтаксичних категорій та понять, зокрема модальності, настанови, мети висловлення і функції, актуального членування. Міжкатегорійна взаємодія передбачає системність синтаксичних категорій. Модальність і настанова висловлення – власне-реченнєві параметри, комунікативна інтенція – функційно ємніша і більшою мірою, ніж інші категорії, пов'язана з мовцем – носієм різноманітних когнітивно-ментальних станів та висловленням як оптимальним синтаксичним засобом вербалізації інтенційних горизонтів комунікації. Антрозорієнтовані категорії інтенції та модальності перебувають у єдиному комунікативному просторі суб'єкта мовлення, проте інтенція – ієрархічно верхинна категорія, глобальна мовна субстанція, що детермінує весь процес спілкування.

Настанова пов'язана зі структурою речення, з його потенційною здатністю вербалізувати певну інтенцію мовця, з бажанням суб'єкта комунікації використати саме ту чи ту мовну структуру для передавання певної потреби. Мовець як антропоцентр процесу спілкування розставляє у висловленні певні акценти, фокусує інформацію на відомому (тему) і нову (рему), що впливає на породження та вербалізацію глобальної інтенції мовця (інформування, запиту, спонукання, бажання), детермінованої телеологічним чинником.

Категорія мети перебуває у тісній взаємодії з інтенцією мовця, оскільки формування цільової настанови відбувається в напрямі від визначення мети, утворення наміру до мовленнєвих вчинків особистості та використання мовних засобів. Якщо інтенцію, мету розглядати як ментальні категорійні величини, пов'язані з довербальним осмисленням майбутньої діяльності, то функція експлікується в реченні-висловленні і пов'язана з можливостями синтаксичних одиниць втілювати наміри адресанта.

Діалектичні процеси міжкатегорійної взаємодії засвідчують важливість розгляду комунікативної інтенції серед засадничих і концептуальних термінопонять синтаксису, сприяють розвитку категорійної граматики української мови, розширюють систему синтаксичних категорій, які, з огляду на новітні дослідження в лінгвістиці, ще потребують систематизації та комплексного аналізу, що, зрештою, формує перспективу наших наукових студій.

Література

1. Адмони В. Г. О модальности предложения / В. Г. Адмони // Учёные зап. Ленингр. гос. пед. ин-та. Т. 21. Факультет иностранных языков. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1956. – Вып. 1. – С. 47–70.
2. Андерш Й. Ф. Інтенція / Й. Ф. Андерш // Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 207.
3. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : [монографія] / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
4. Бондарко А. В. К проблеме интенциональности в грамматике / А. В. Бондарко // Вопросы языкознания. – 1994. – № 2. – С. 29–42.
5. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
6. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.
7. Вихованець І. Р. Теоретичні засади категорійної граматики української мови / І. Р. Вихованець // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : зб. наук. пр. Сер. : Філологія – Вінниця : ВДПУ, 2000. – Вип. 2. – С. 3–6.
8. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови: академічна граматики української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська ; [за ред. І. Вихованця]. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
9. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
10. Кадомцева Л. О. Синтаксична модальність речення / Л. О. Кадомцева // Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / [за заг. ред. акад. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 119–137.
11. Мельничук О. С. Розвиток структури слов'янського речення / О. С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1966. – 324 с.
12. Мірченко М. В. Надкатегорія настанови / М. В. Мірченко // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – Х. : [б. в.], 2007. – Вип. 22. – С. 125–132.
13. Почепцов О. Г. Основы прагматического описания предложения / О. Г. Почепцов. – К. : Вища шк., 1986. – 116 с.
14. Степаненко М. Семантико-синтаксичний аналіз периферійних прийменниково-іменникових інтенціальних поширювачів структури двоскладного дієслівного речення / Микола Степаненко / Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. / уклад. : Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – Вип. 8. – С. 93–104.
15. Формановская Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход / Н. И. Формановская. – М. : Рус. яз., 2002. – 216 с.

References

1. Admoni V. G. O modalnosti predlozheniia / V. G. Admoni // Uchenyie zap. Leningr. gos. ped. in-ta. T. 21. Fakultet inostrannykh yazykov. – L. : LGPI im. A. I. Gertsena, 1956. – Vyp. 1. – S. 47–70.

2. Andersh Y. F. Intentsiia / Y. F. Andersh // *Ukrainska mova : entsyklopediia / redkol. : V. M. Rusanivskyi, O. O. Taranenko (spivholovy), M. P. Ziabliuk ta in. – K. : Ukr. entsykl. im. M. P. Bazhana, 2000. – S. 207.*
3. Batsevych F. S. *Narysy z lnhvistychnoi prahmatyky : [monohrafiia] / F. S. Batsevych. – Lviv : PAIS, 2010. – 336 s.*
4. Bondarko A. V. *K probleme intentsionalnosti v grammatike / A. V. Bondarko // Voprosy yazykoznavniia. – 1994. – № 2. – S. 29–42.*
5. Vykhovanets I. R. *Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys : [pidruchnyk] / I. R. Vykhovanets. – K. : Lybid, 1993. – 368 s.*
6. Vykhovanets I. R. *Narysy z funktsionalnoho syntaksysu ukrainskoi movy / I. R. Vykhovanets. – K. : Nauk. dumka, 1992. – 224 s.*
7. Vykhovanets I. R. *Teoretychni zasady katehoriinoi hramatyky ukrainskoi movy / I. R. Vykhovanets // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho : zb. nauk. pr. Ser. : Filolohiia. – Vinnytsia : VDP, 2000. – Vyp. 2. – S. 3–6.*
8. Vykhovanets I. *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy : Akademichna hramatyka ukrainskoi movy / Ivan Vykhovanets, Kateryna Horodenska / [za red. I. Vykhovantsia]. – K. : Pulsary, 2004. – 400 s.*
9. Zahnitko A. P. *Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys : [monohrafiia] / A. P. Zahnitko. – Donetsk : DonNU, 2001. – 662 s.*
10. Kadomtseva L. O. *Syntaksychna modalnist rechennia / L. O. Kadomtseva // Suchasna ukrainska literaturna mova. Syntaksys / [za zah. red. akad. I. K. Bilodida]. – K. : Nauk. dumka, 1972. – S. 119–137.*
11. Melnychuk O. S. *Rozvytok struktury slovianskoho rechennia / O. S. Melnychuk. – K. : Nauk. dumka, 1966. – 324 s.*
12. Mirchenko M. V. *Nadkatehoriia nastanovy / M. V. Mirchenko // Lnhvistychni doslidzhennia : zb. nauk. pr. – Kh. : [b. v.], 2007. – Vyp. 22. – S. 125–132.*
13. Pocheptsov O. G. *Osnovy pragmatychno opysaniia predlozheniia / O. G. Pocheptsov. – K. : Vyshcha shk., 1986. – 116 s.*
14. Stepanenko M. *Semantyko-syntaksychni analiz peryferiinykh pryimennykovykh imennykovykh intentsialnykh poshyriuvachiv struktury dvoskladnoho diieslivnoho rechennia / Mykola Stepanenko / Lnhvistychni studii : zb. nauk. pr. / ukl. : Anatolii Zahnitko (nauk. red.) ta in. – Donetsk : DonNU, 2001. – Vyp. 8. – S. 93–104.*
15. Formanovskaya N. I. *Rechevoe obshchenie: kommunikativno-pragmatychnii podkhod / N. I. Formanovskaya. – M. : Rus. yaz., 2002. – 216 s.*

Шабат-Савка Светлана. Коммуникативная интенция в контексте категориальных понятий синтаксиса. Истолкование коммуникативной интенции как межуровневой понятийной категории, в которой эксплицируется план содержания (интенциональные потребности говорящего) и план формы (разноранговые языковые единицы – репрезентанты определенной интенции), предусматривает её сопоставление с терминообъёмом некоторых синтаксических категорий, детерминированных субъективным фактором и связанных с говорящим как носителем разнообразных психоментальных состояний. В статье

анализируется коммуникативная интенция в контексте антропоцентрических категорий модальности и установки, отмечается, что модальность имеет прямое отношение к материальному выражению интенциональных потребностей языковой личности, а установка ассоциируется со структурой предложения, с потенциальной способностью синтаксической конструкции выражать то или другое речевое намерение; обосновывается доминирующий категориальный статус интенции, её важная роль в организации целостного процесса коммуникации; рассматривается интенция говорящего в ракурсе теории актуального членения и цели высказывания; прослеживается дифференциация понятий «коммуникативная интенция» и «функция».

Ключевые слова: коммуникативная интенция, говорящий, синтаксическая категория, модальность, установка, цель, функция.

Shabat-Savka Svitlana. Communicative Intention in the Context of Categorical Scope of Syntax. Interpretation of communicative intention as an interlayer conceptual category in which plane of content (the speaker's intentional needs) and plane of form (different-rank linguistic units representative of specific intentions) are clearly explicated assumes its comparison with the term scope of some syntactic categories determined by the subjective factor and associated with the speaker as a carrier of various psycho-mental different states. The article, in particular, analyzes communicative intention in the context of anthropologically oriented categories of modality and attitude. It is indicated that modality is directly related to the material expression of the speaker's intentional needs while attitude is associated with sentence structure and with the potential of a syntactic construction to express a specific speech intention. The higher categorical status of intention and its important role in the overall process of communication are established; the speaker's intention is viewed from the perspective of the theory of actual division and purpose of utterance, the concepts of «communicative intention» and «function» are surveyed.

Key words: communicative intention, speaker, syntactic theory, modality, attitude, purpose, function.

УДК 811.111'374

Aliona Martyniuk

MICROFIELD «BAD SMELL» IN ENGLISH

The article deals with the lexical units that belong to the microfield of «bad smell»; the results of lexicographical analysis was given and the semantic markers which we can find in the literature. The material of our investigation we took the dictionary entries of five explanatory dictionaries (Oxford Advanced Learner's Dic-